

kisvárdai lapok

XVII. évfolyam 3. szám – 2015. június 23., kedd

III. Richárd betiltva

Sagyar
zínházak
kisvárdai
fesztiválja
XXVII.

„Ez az ember hiába meséli be magának az álságos reményeket, hiába bízik a nem mozduló erdőben, a teste sérthetetlenségében, ahogyan a ravasz jóslatokat értelmezi, lelke mélyén tudja, hanghordozásával, tekintetével meg elárulja, hogy elveszett.”

Tartalom

2. old.: A műhelyben
- 3–4. old.: Ennek az eseménynek jövője is van – beszélgetés dr. Seszták Miklós nemzeti fejlesztési miniszterrel
5. old.: Dorottya – Csavár Színház, Szlovákia
6. old.: III. Richárd betiltva – Újvidéki Színház
7. old.: Macbeth – Szabadkai Népszínház Magyar Társulata
8. old.: Fesztiválkörkép

Macbeth

Dorottya

A műhelyben

Egy nyílt beszélgetés sokat adhat a megértéshez, ahhoz, hogy közelebb kerüljünk egy előadás háttérében húzódó folyamathoz, az ötlet fogantatásától egészen a színrevitel milyenségéig. Ez az út az, amelyet bejárunk délelőttönként a Szakmai Klub beszélgetésein, ahol Perényi Balázs moderálásával megszólalnak az alkotók, színészek, zsűritagok, meghívott vendégek, és kérdésekkel jöhet bárki, akit foglalkoztat, amit látott.

A színház gyakorlati mélységeit feltáró műhelymunka nemcsak azért fontos része a fesztiválnak, mert könnyíti a megértést, hogy mi miért történik. Kérdés, valóban fontos-e, hogy minden mozzanatot megértsünk? Talán ez az alapfeltevés a mozgatórugója annak az ösztönös keresésnek, amely a színház-csinálást körülöleli, és talán itt húzódik a határ a rendezői elképzelés, gondolatvilág és a befogadói minőség között. Ha a bűvész kezünkbe adja mutatványainak kulcsát, életben marad-e a varázs, amely kíváncsiságunkat táplálja, hogy megnézzük előadását? A szakmai beszélgetések során csak mintát kapunk a kulcsról, hogy azt magunkhoz véve tovább formálhassuk a gondolatot.

A műhelymunka első témája Gogol *Háztűznézője* volt, amely rögtön egy olyan ellenponttal indított, ami több oldalról is megvilágította az előadás milyenségét. Zappe László kritikus értelmezésében a rendezés nem nyúlt le olyan gogoli mélységekig, ami indokolt lenne a dráma üzenetének közvetítéséhez. A probléma leginkább a generációs törésre vezetett vissza. Habár a téma érvényessége átvilezi ezt az űrt, a kritikus meglátása szerint a túlstilizált karakterek és a kirívó díszlet egyszerűen nem teltek meg tartalommal, nem voltak képesek átjátszani a mondánivalót a mába, így a figurák és az őket körülvevő világ komikus túlzásokként hatottak csupán. A rendező, Zakariás Zalán és a Zsevakint alakító Nagy Csongor Zsolt véleménye szerint ez az előadás lényegében azt hangsúlyozza, hogy megváltozik a Gogol által papírra vetett alapkönfliktus: „a házasság olyan, mintha taxiba ülnék”, elvesztette azt a mélységét, amelyet régebben hordozott. Ezt az álláspontot próbálták rávetíteni a színtérre, s a díszlet, a jelmez, a színészi játék által éreztetni, hogy talán pont ez a felszínes átlényegülés dimenzionálja a házasság fogalmának alakulását. Továbbá, olyan változtatásokra is fény derült, amelyek tudatában ugyancsak másként tekintünk a megjelenített darabra. A rendező elmondta, az előadás úton van, változik. Az első formájában jelen van egy lyuk, amely akár a végzetet is jelképezhetné, ahova a lánykérés pillanatában a Mezei Gabriella alakította Agafja ájultan esik, majd nyakmervítővel emelkedik ki onnan. A Padkaljószint megtestesítő Antal D. Csaba lába pedig egy előző baleset miatt van gipszben. Ezek alapján tehát a befejezés a két sérült találkozására volt kiélezve. Hogy sérülésük hol van jelen a karakterek megformálásában, hogy igazán a fizikai vonatkozást kell-e néznünk vagy sem, választ nyer az előadás során. Ennek a ténynek a feltárása is segítséget nyújtott abban, hogy rájőjjünk: itt többé nem a személyes sérülések drámája a tét, sokkal inkább a bénító döntésképtelenség az, ami behatárol és amire a végkimenetel is rájátszik: a főhős véletlenül kiesik az ablakon.

Hol húzódik a határ a nyugati és a keleti kultúraábrázolás között, melyek azok a reprezentációs módok, amelyek nem viszik el a melodráma irányába a darabot, hogyan nézzünk az arab nőkre – ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keresett válaszokat a második beszélgetés a *Futótűzről* gondolkodva. Perényi Balázs az előadásról beszélve elismeréssel emelte ki azt a simulékony jelrendszert, amely tüpontosággal jelenít meg minden motívumot és vezet végig rajtuk. Ilyen például az archaikus figurák megjelenítése, akik fekete ruhában, háttal a nézőknek állnak, mintegy belevésődve a térbe, így nem mint individuumok, hanem mint egy kultúra képviselői jelennek meg. Ebben az előadásban semmi sem történik véletlenül. A nyugati és keleti kultúra közti kommunikáció sem próbál politikai közhelyekkel harsogni, inkább jelenségekre, helyzetekre irányítja a figyelmet. A nők arab világban betöltött szerepének megjelenítése is inkább a megértést szolgálja, mintsem az ítélezést. A melodráma feloldódik a véres jelenetek célzás jellegében, ahol a naturalista ábrázolásmód nem kap teret, nem látunk felszabdalt holttesteket – az orvos véres eszközöket öblít. A jelenetek sejtetni akarnak és nem rémisztetni. Ez az a tény, amit a darab rendezője is kiemelt, és ami véleménye szerint tökéletesen illeszkedik ahhoz a mentalitáshoz, amelyet a magyar színház és a magyar közeg képvisel.

Ezek után az elképzelés, hogy hosszú út vezet a képzettől a reprezentációig, egy újabb kő lesz a mozaikba, amelyet a színház iránt érdeklődők megőrizhetnek, és beleépíthetik személyes interpretációjukba. Ha ez meg tud történni a szakmai beszélgetés befejeztével, kijelenthető, hogy a szándék célba ért.

Ennek az eseménynek jövője is van

Beszélgetés dr. Seszták Miklós nemzeti fejlesztési miniszterrel

Némi nehézségbe ütközött a beszélgetésünk megszervezése, hiszen kisvárdai lakos maradtál ugyan, de a miniszterséggel együtt járó feladatok gyakran szólnának útra. Miféle változásokat hozott ez a feladatkör az életedben?

Kisvárdá, a vidék jelentősége, szerepe nem változott meg kinevezéssel. Már miniszterségem előtt, ügyvédként és országgyűlési képviselőként is sokat utaztam, de most sokkal több időmet lefoglalják a protokolláris rendezvények és a hivatalos külföldi utak, ennek ellenére igyekszem minden héten hazajönni Kisvárdára.

A rengeteg utazás akár szimbolikusan is értelmezhetővé válik, ha az ember nyitott szemmel jár-keel a világban. Mi volt az utazással együtt járó legemlékezetesebb élményed az elmúlt évben?

Az egyik érdekes tavalyi élményem koreai utazásom alkalmával történt, amikor Dél-Koreában jártunk és ellátogattunk az Észak- és Dél-Korea közötti határhoz. A két ország közötti demilitarizált övezetben fegyverszünet van, a turisták a szigorú előírásokat betartva léphetnek be a területre, az itt található jellegzetes kék színű barakkokba, ahol az észak- és dél-koreai katonai erők egymással szemtől szemben állnak. Megdöbbentő élmény volt látni két ennyire különbözővé vált világ találkozását. A nyugati kultúra és az észak-koreai problémás helyzet jelent meg közvetlenül egymás mellett. A barakkba belépve észak-koreai sorkatonák kíváncsi, fürkésző tekintetével találkoztam a koszos ablakon keresztül. Ekkor átértettem a kirekesztettséget, belegondoltam, hogy van egy nemzet és két állam. Sokan soha nem találkozhatnak a nagyszüleikkel, a rokonaikkal, mert ellentét van a két ország között. Különösen örültem annak a lehetőségnek is, amikor a feleségemmel, családommal elutazhatunk közösen pár napra, hiszen a munkám mellett nincs sok szabadidőm.

A színház is egy szellemi utazás, utazás önmagunkhoz, mások történeteinek segítségével. Mikor nyílt meg számodra ez a világ? Mikortól számítod magad színházlátogatónak?

Már egészen korai, gyermekkori emlékeim vannak ebből a világból. Az első élmény itt Kisvárdán történt még a hetvenes évek végén, amikor általános iskolásként bérletes előadásokra jártunk. Egy alkalommal Erős János történetét ismerhettem meg egy zenés mesejátékban, és így visszatekintve, úgy látom, ez a találkozás alapvetően meghatározta a későbbi viszonyomat a színházzal. A másik 1985-ben volt, amikor már ferences diákként megnéztem az *István a király* című rockoperát Budapesten. Itt éltem át először a katarzis élményét, és tulajdonképpen ez inspirált arra, hogy később én is kacérkodjak ezzel a hivatással.

Már egész kicsi gyermekként vonzott ez a világ. Emlékszem, általános iskolás koromtól fogva rengeteg verset és dalt tanultam, amiket aztán különböző iskolai rendezvényeken elő is adtam. A 2-es iskola, mai nevén Somogyi tanulójaként egyszer Erős János figuráját is alakítottam, sőt 14 évesen elmentem Pestre egy szereplőválogatásra.

Színész ugyan nem vált belőlem, de Pindroch Csaba többször is elmondta, hogy ő azért döntött a színészet mellett, mert egy alkalommal az esztergomi Frankában (Temesvári Pelbárt Ferenc Ferences Gimnázium – a szerk.) elszalvartam neki a *Kései siratót*, és ez döntő hatással volt rá.

Ezek szerint szereted a verseket. Kik a kedvenceid?

Ady a legkedvesebb, de Radnóti, Pilinszky kötetei is ott vannak az éjjeliszekrényemen, és természetesen József Attila.

Amióta kevés lehetőségem adódik arra, hogy hosszan elidőzzek egy-egy költemény mellett, azzal szórakoztatom magam, hogy a mai magyar előadók dalszövegeiből azonosítom be a klasszikus

utalásokat. Azt gondolom, egy-egy dalszöveg, egy jól megfogalmazott sor is elkísérhet bennünket akár egész életünkben. Cipő és Akos szövegei állnak talán a legközelebb hozzám, de szívesen hallgatom a fiatal zenekarokat is.

Vannak az ember életében meghatározó előadások, színészek, rendezők. Elárulnád nekünk, hogy kik, mik a kedvenceid?

Amire leginkább emlékszem, az Trill Zsolt játéka a fesztivál korai előadásaiból. Ezt az elementáris, magával ragadó játékot néhány beszédemben is felidéztem. Nagyon szerettem még Bubik Istvánt, ferences diákként többször volt alkalmam Budapesten megnézni az előadásait, és természetessége nagyon megfogott. A színház szeretete máig megmaradt az életemben. Családommal ma is sokszor látogatjuk a budapesti teátrumokat. Jó megnézni Nagy Sanyit, hogy egy kicsit hazabeszéljek, és természetesen a fesztivál előadásait is kíváncsian várjuk minden évben.

Idén huszonhetedik alkalommal rendezik meg a városban a Magyar Színházak Kisvárdai Találkozó-ját. A rengeteg itt bemutatott előadás közül bizonyára van néhány olyan, amely emlékezetes maradt számodra. Kérlek, mesélj ezekről!

A határon túli magyar színészek játékanak mentalitása, az a mélység és szenvedély, ami egy-egy alakítást elevenné tesz, mindig magával ragad. Vannak meghatározó emlékképeim, különösen tetszett, amikor 1993-ban a Torontói Magyar Színház előadásában megnézhettem Arthur Miller *Pillantás a hidról* című darabját. Maga az a tény, hogy Kanadában magyar színházi társulat is van, iszonyú büszkévé tett már abban az időben.

Maradandó élmény volt, hogy itt láttam először nem magyar anyanyelvű színészt a színpadon, Maia Morgensternre gondolok és a feledhetetlen *Ma este: Lola Blau* című monodrámára. De az is nagyszerű volt, hogy a Nemzeti Színház jutalomjátékeként nézhettük meg egy ízben az *Advent a Hargitán* című Sütő-darabot.

Milyen érzésekkel jártál diákként, illetve felnőttként ezekre az előadásokra?

Diákként az az érzés járt át bennünket, hogy megváltjuk a világot, amikor ferences diákként a Mária Valéria hid előtt, Párkány felé nézve álltunk, és énekeltük a Székely himnuszt. Feledhetetlen képek ezek nekem. Sokszor ez a hazaszeretettel átítatott érzés volt bennem egy-egy előadáson még a rendszerváltás környékén.

Nagy kérdés volt, amikor 1993-ban újra harcok kezdődtek Szerbiában, hogy a Szabadkai Színház előadhat-e egy *Háirt*. Az ottani politikai krízishelyzet feszültségét közvetítette a színház, a színészek őszinte, nyílt játéka. Hadd említsem még meg a sepsiszentgyörgyiek *Godspell* című előadását Pálffy Tiborral a főszerepben. Soha nem felejttem el, hogy felállva, teljes örömmámorban tapsoltam őket a közönség soraiban. Valahogy nagyobb volt a tétje az előadásoknak, és egyedülálló lehetőségeként csak itt mutathatták be a darabjaikat a társulatok Magyarországon, csak ide koncentrált minden energia, és ez tapintható volt.

Látszik, hogy szívügyed a kultúra, a színház. Miért tartod fontosnak, hogy ilyen nagyszerű lehetőségeket kínáljon a kisvárosi lét?

Felvetődött már többször többekben, hogy szükséges-e Kisvárdán ez a fesztivál. Ennek az eseménynek múltja, jelene és hiszem, hogy jövője is van. Egy kisváros, egy térség erejét nemcsak a gazdasági adatokon keresztül tudjuk mérni, hanem úgy is, hogy milyen művészeti élményt ad az itt élőknek és az ide látogatóknak. Kisvárdai stratégiai szerepe összmagyar vonatkozásban jelentős, hiszen kevés olyan pont van az országban, ahol 50 kilométeren belül három országot el tudunk érni, gondolok itt a Felvidékre, Kárpátaljára és Erdélyre. Három olyan jelentős területet, ahol a mai napig jelentős a magyarság jelenléte. Kisvárdai földrajzi elhelyezkedéséből adódó meghatározottságának úgy vélem, szimbolikus jelentősége is van. A színházi fesztivál a közelmúlt meghatározó kulturális hagyománya. De újabb hagyományt teremtünk az idén először megrendezett két napos Hagyományörző Zsidó Fesztivállal, amely felelevenítette a holokauszt előtti Kisvárdai zsidó közösségének életét. Fontos alapok ezek az események, és alighanem ezek adták és adják meg városunk különleges karakterét.

Egy múltba kövesedett darab újratereztése

DOROTTYA – Csavar Színház, Szlovákia

A ráncok görcsös barázdákban ívelnek végig arcán, beesett szemei egy lényében megroncsolt nő szomorúságával tekintenek a világra, holott ami előttünk megjelenik, az csupán egy díszletelem, egy férfi hangjával kiegészülve. Hogyan válik mégis jelenlévővé ez a kép, mi teszi Dorottya alakját és történetét befogadhatóvá, miközben a szereplő férfi, a szöveg archaizmusokkal teli, a dáma meg egy a rokokó korát idéző báli ruhába bújtatott járókeret.

Gál Tamás rendezése és játéka, amelyben átlényegülési manővereket hajt végre több síkon, egy olyan újragondolását jeleníti meg Csokonai *Dorottya*jának, amely érthetővé és élvezhetővé válik mind a gyerekek, mind a felnőttek körében, anélkül, hogy a mű bármely szinten is értékét vesztené. Mint az előadásba ártatlanul beleszóppent egyik résztvevő, elmondhatom, a varázslat megtörténik.

Mester László és Gál Tamás

Az előadás valójában nézőpontok váltogatásában hozza létre azt a játékot, amely több generációt szólíthat meg egy időben. Ugyanúgy mondhat igazat, bírhat jelentéssel a történet gyerekeknek, mint felnőtteknek, hiszen a *Dorottya* interaktív játékká lényegül át, és az, hogy mit fogadunk be, saját interpretációnk függvényévé válik. Lehet egy pajkos maskarás játék, ahol a gonosz anyóka hadjárata bontakozik ki, földbe tiporva a férfi akaratot, miközben mi nézők is felkérést kapunk a részvételre.

Néhányunk daliás legény,

elkészt huszár, csókot kínáló tábornok, vagy fiatal hölgy, esetleg sokat szenvedett özvegy – Gál Tamás mindezt improvizációk sorával teszi velünk.

Ha tudatos befogadóként vagyunk jelen, az így reflektált kérdések mélyebbre vihetnek a megoldatlan, rongálódott személyiség problémáinak világába. Egy rokkant, sokat megélt és mégis kiüresedettségtől szenvedő vénleány világába, aki idegen szenvedélyek kioltásában talál örömet, elégedettségre. Ezen a ponton a szövegben is megjelenik egyfajta erős erotizáltság, egy testileg kiégett, elveszett nőiessége után bánkódó dármaról van szó, aki saját vágyait vetíti rá fizikailag és szellemileg még éretlen lányokra. A végcél egyszerű: bosszút állni saját keserűsége miatt, megsemmisíteni a vonzódásból eredő fájdalmat. Gál Tamás előadásában a férfiak és nők között húzódoó éles határ felszámolódik, hiszen egy személyben jeleníti meg mindazt, amit a két oldal képvisel. Ezen a játékon keresztül már nem csupán a nemi szembenállás reprezentálhatósága jelenik meg mint a dráma tétje, hanem személyes kérdések döntő megszéjévé minősülése. Az alapkonfliktus tehát nem a férfi és nő között kialakult küzdelem lesz, hanem annak a kérdése, mennyire van létjogosultsága egy megtört nőiességű lény bosszúállásának, illetve szavai milyen szinten nyerhetnek érvényt meghatározott társadalmi helyzetben.

Akármelyik szemszögből is tekintünk az előadásra, ez a fajta megformáltság közelebb hozza Csokonai művét a mai befogadókhoz, amikor archaikus nyelvezete feloldódik a mozdulatokban, esetleg magában a magyarzatban. A főhősnőt nem látjuk, de érzékeljük jelenlétét, s az eposz komikumának érvényesüléséhez a mi tevőleges részvételünk is hozzájárul.

A *Dorottya* alapjában véve egy vígeposz, ennek tükröződnie kell a színházcsinálás keretei közt, miközben mondanivalója nem süllyedhet el. A játék stílusában több műfaj is ötvöződik, így az élőzene és bábjáték hozzáad a történet elmesélhetőségéhez, közelebb visz a *Dorottya* jelentésének felfejtéséhez. A dalok segítenek kibontani a mondanivalót, a megértést nehezítő korabeli nyelvezet akkordokban tisztul ki és simul a mai befogadóhoz. Míg a szereplő megkettőzése bábbal a *Dorottya*ban folyamatosan fellépő belső feszültséget teszi láthatóvá, és ezáltal válnak érzékletesebbé a benne lejátszódó lelki folyamatok. A *Dorottya*, vagyis a *dámák diadalma* a *Fárságon* a Csavar Színház előadásában egy lehetőséget mutat a múltba kövesedett darabok kivésésére, újratereztésére, mai szintéren való felélvezésére.

A fortélyos félelem színháza

III. Richárd betiltva – Újvidéki Színház

Kezdem a végén. A nézőtérről kifelé sasszézva agyam azon zakatol, hogyan szellőztethetném ki a lehető leggyorsabban frissen szerzett nyomasztó élményeimet a fejemből. Az Újvidéki Színház előadása elvontságával, látomásával, fenyegető képeivel mint egy lomhán araszoló tornádó szippant magába, majd a kellő pillanatban visszaköp a való világba: tessék, kezdj az egésszel, amit akarsz. Vagy amit tudsz.

Melyik Shakespeare-darabot rendezzem? Komoly alkotói dilemma, főleg, ha a döntés vére megy. Úgy tűnik, Meyerhold megunta az életét, legalábbis szívesen kockára teszi: megrendezte ugyanis a III. Richárdot. Miért ezt és miért nem a Rómeó és Júliát? Vagy a Hamletet? Pont a III. Richárdot kellett, ahol az önmagát gazembernek kinevező új király példátlan vérfürdőt rendez a hataloméért, villanásnyira kiemelkedve a polgárháború kavargásából, majd törvényszerűen letűnve a mélyben. Mit üzen ez a frissen megszilárdult, polgárháborúban fogamzott kommunista hatalomnak?

Nos, egy állandóan bővülő-szűkülő bizottság a darab kezdetén már napok óta vizsgálja a kérdést. A rendező, Vsevolod Emiljevics Meyerhold össze-vissza álmodik félelmében. Voltaképpen eldönthetetlen, a pártkérdézősködésből gyanúsítgatásba fordul, majd bebörtönzésig és kivégzésig fokozódó történet pusztán agyának züleménye-e, vagy részben valóság.

Hangsúlyosabb kérdés, hogy magántulajdonnak számít-e a gondolat. A bolsevizmus köztulajdonon alapuló berendezkedése nem irtalmaz a magánzóknak – az individualistának bélyegzett Meyerhold sem képes már egyedül maradni a saját fejében. Shakespeare „stratfordi burzsoává” avanszál, legalábbis az aktája szerint. (Nyilván abszolút indokolt, hogy a háromszáz éve halott szerzőről a pártállam dokumentációt vezessen.) A fortélyos félelem belopja magát az alkotói folyamatba, ahogy a rendező sorra áldozza fel eredeti elképzeléseit az ideológia oltárán. Groteszk helyzetek egész kis hadserege sorakozik fel előttünk: Meyerhold édesanyja az Ellenséges Aktualizálások Felderítő Szakosztályának tagjaként megrója őt a darab aktualizálásáért, édesapja az Ideológiai Gyomlálási Szakosztály küldöttként gyakorlatilag átrendezi a csatajelenetet – falhoz állítja és módszeresen kivégzi az ihletet.

„A színház nagyítóüveg, melyen keresztül minden nagyobb lesz” – vallja Meyerhold. E megállapítása a szóban forgó előadásra is helytálló. A rendezés bátran nyúl a szélsőségekhez, próbálgatja a néző – és a színészek – szenvedéstűrő képességét. Érdekes módon az előadás gyengesége és erőssége egy és ugyanaz: az enyhülés nélküli folyamatos feszültség, mely ránk is természetzerűleg átragad. Jólesne néha egy-egy üde színfolt a diktatúra sötétségében, bár paradox módon az is meglehet, hogy az előadás ezzel húzná ki a talajt saját maga alól.

Két momentum rendkívül emlékeztet az előadásban: ahogy az ünneplő színháziai a Fővezér Elvtárs parancsára III. Richárd ugyelvejét kénytelenek vacsora gyanánt elfogyszatni, továbbá a börtönben fekvő Meyerhold árnyéka, mely egy kiterített, felravatalozott embert formáz. A börtönőr és a rendező eszmei összecsapása végre meghozza a várva várt kerettörténetet, melyen keresztül emészthetőbbé válik a munkás-burzsoá konfliktus. Az analfabéta őr önzéstől és agressziótól csöpögő levelét Meyerhold szelíd és alázatos kérérléssé változtatva jegyzi le, ami a munkástársadalom ékes példányának őszinte megbotránkozását váltja ki. Az előadás e ponton felfrissül, az egyre sorjázó-fokozódó negatívumoktól elcsigázott néző kicsit kihúzza magát a székből, felcsilpan valami jó, valami szép. Nem sokáig, mert a történet a főhős – képzelt vagy valóságos – kivégzésével fejeződik be.

A színészek játéka annyira hiteles, hogy kizökkenés nélkül zuhanunk a történelem emberi mélyrepülést produkáló érájába. A vissza-visszatérő Fővezér Elvtárs karótnyelt, démoni figurája külön kiemelendő a kiváló alakítások sorából – mögötte masírozó fogdmegjei igen hatásossá teszik első megjelenését, bár III. Richárd fejének feltalálása, továbbá óriási börtönpatkánnyá transzformálódása sem tekinthető könnyen felejthető epizódnak.

Nem azért távozom tehát pánikszerűen a helyszínről, mert nem tetszett az előadás, ellenkezőleg. Úgy jártam, mint Meyerhold: az újvidékiek beköltöztek a fejembe.

Balázs Áron és Krizsán Szilvia

A kapus meséje

Shakespeare: Macbeth – Szabadkai Népszínház Magyar Társulata

A kapus a leghálásabb szerep a *Macbeth*ben. Egy jelenet, de nagy játéklehetőség. Hernyák György szabadkai változatában narrátorrá, elbeszélővé és kommentátorrá változott. Nemcsak a várkaput őrzi, de a színház bejáratát is, azon kívül könyvvel a kezében, olvasólámpa alatt követi az előadást, bele-beleszól, figyelmeztet egy-egy vendégszövegre, vagy aforizmákat, aranyköpéseket illeszt a cselekmény némely fordulatához. Szilágyi Nándor nagyapói bajusszal és kedéllyel veszi és véteti tudomásul a véres rémtörténetet.

A vészbannyak vagy (a színlapon) vészlányok, Pámer Csilla, Pálfi Ervin és Kovács-Nemes Andor fehér eleganciával kérkedve és fehér kontaktlencsével rémisztővé tett pillantással fenyegetően irányítják a mind szörnyűbb eseményeket. Mindezt Saša Senković játékosan forgolódo díszletében teszik. Forog egy keskeny kör, hozza a játékosokat, majd végül a halottakat, és forog azon belül egy három egyenlő részre osztott korong, rajta piszkosürke és kopottvörös falakkal. Az egyik lenyíró lépcső, a hatalom grádicsa, a

Viczai Natália és Mezei Zoltán

másikon magas emelvény, ahonnan királyi kinyilatkoztatások és török hullnak, a harmadik maga a pusztaság. Ha ehhez még hozzávesszük ifj. Kucsera Géza zenéjét, dübörgő rockot, bájos gyerekhangot, kopogásokat és dübörgéseket, füstgéppel imitált gőzfürdőt, akkor nagyjából elképzelhetjük mindazt, ami ezt a *Macbeth*et egyszerre teszi játékosá és fenyegetővé, súlyossá és súlytalanná. Olyan világban vagyunk, ahol szinte megszűnt a nehézkedési erő. Rémes dolgok történnek, hullnak az emberek, ömlik a vér, cserélődik a hatalom, nincsenek erkölcsi normák, de mindez nem számít. Az elején mindenki demokráciát ordít, aztán mindenki háborút üvölt.

Az átíró-rendező Szabó Stein Imre fordításába belevett a Szász Károlyéból, és megtűzdelte *A velencei kalmár* és a *VIII. Henrik* részleteivel, Kreon hatalomfilozófiájával Szophoklész *Antigonéjából* és még sok forrásból vett szövegekkel, amelyekről előzékenyen tudósít a székünkön található műsorfüzet. Már a szöveg is hatalmas munka, jelentékeny szellemi teljesítmény.

És az előadás sem rossz. Merthogy azért a *Macbeth*et is előadják. A stúdiótérre szűkített Várszínpadon a kis forgolódo körkerekbe szorítva megelevenedik a híresebbnél híresebb jelenetek nagy része (és a *Macbeth*nek szinte minden jelenete híres, minden perce idézni való.) Ám előbb kiosztják a szerepeket. Az öltönyös színészek mindenféle régies ruhadarabokat kapnak magukra Pesitz Mónika elképzelése szerint, aztán átalakulnak. Mezei Zoltán és Ralbovszki Csaba előbb vidáman vetélkedő ifjakká, akik történetesen katonák, aztán Mezei félénk és lelkiismeretlőtől gyötört gyilkossá, Ralbovszki menekülő áldozattá. Szelleme nem tér vissza, a halottak, az áldozatok ugyanis végig jelen vannak, különféle szerepekben állandóan kísértik a gyilkost. Viczai Natália csodálatos erővel mondja el az asszony monológját, amelyben előadja, miképpen fogja mulya férjét férfias gaztetre fogni, hogy a jóslat rövid úton beteljesedjék. És visszafogott szépsége van a kézműsáros örülésnek is. Mezei Zoltán *Macbeth*je azonban nem a gyilkossággal, hanem a lelkiurdalástól érik felnőtte és ezzel együtt megtört férfivá. Ez az ember hiába meséli be magának az álságos reményeket, hiába bízik a nem mozduló erdőben, a teste sérthetetlenségében, ahogyan a ravasz jóslatokat értelmezi, lelke mélyén tudja, hanghordozásával, tekintetével meg elárulja, hogy elveszett.

Halála után természetesen minden kezdődik előlről, forog tovább a hatalmi gépezet, csak új emberek forgatják. De őket ugyanazok a vészlányok mozgatják.

Egyszerre vicces és rémisztő gondolat.

Mai program:**SZAKMAI KLUB – Beszélgetés****a tegnapi előadásokról****10:00 – Macbeth**

Szabadkai Népszínház

11:00 – III. Richárd betiltva

Újvidéki Színház

12:00 – Dorottya

Csavár Színház

Polgármesteri Hivatal,

Konferenciaközpont**14.30 – Filmvetítés****A szarvassá változott fiú**

Rendező: Vidnyánszky

Várdaplex Cinema –

a Művészetek Háza épületében

16.30 WILHELM-DALOK

Jel Színház

Rendező: Nagy József

Rákóczi Stúdió**18.00 RÜKVERC**

Kassai Thália Színház

Rendező: Czajlik József

Művészetek Háza**20.30 PUSKÁS PETI****ÉS BARÁTAI KONCERTJE**

Főtéri Színpad

22.00 ZOLTÁN ÚJRATEMETVE

Beregszászi Kárpátaljai Megyei

Magyar Drámai Színház

Rendező: Vidnyánszky Attila

Várszínpad

Mezei Kinga, Spolarics Andrea, Balázs Áron és Pongó Gábor

kisvárdai lapok

A Magyar Színházak
XXVII. Kisvárdai
Fesztiváljának napilapja

Szerkesztő:

Szűcs Katalin Ágnes

Munkatárs:

Czomba Magdolna

Fotó:

Szebeni Szabó Róbert

Nyomdai előkészítés:

Fnor Reklámgrafika Kft.

Nyomdai kivitelezés:

Imi Print NyomdaFelelős kiadó: **Nyakó Béla**

ISSN 1587-8325

Venczel Valentin, Gombos Dániel és Gyarmati Kata

Zappe László és Máté Péter

A Magyar Színházak

XXVII. Kisvárdai

Fesztiváljának támogatói:

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMAKISVÁRDAI VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA

Nemzeti Kulturális Alap

2015
EUROPAI
KULTÚRA ÉVE